

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Peter Post
031-605443
peter.post@lansstyrelsen.se

BESLUT
2009-09-14

Diarienummer
511-62640-2004
Dossienummer
1440-2209

Sida
1(11)

Beslut om bildande av naturreservatet Bergsjön i Ale kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syfte
Beslut om föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Skälen för beslut
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Besvärshänvisning O4:1
Bilaga 6. Sändlista

Administrativa uppgifter

Namn:	Naturreseptatet Bergsjön
RegDOS ID	2014077
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Ale
Ungefärlig mittpunkt	129297 – 643711
Fastigheter och ägare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Nyttjanderättsinnehavare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Areal (ha):	110 ha
Förvaltare:	Västkuststiftelsen
Natura 2000-beteckning:	SE0530149 (omfattar 7.3 ha i och omkring Bergsjön)
Naturgeografisk region:	21a: Sydöstra Norges och sydvästra Sveriges kuperade barr och lövskogslandskap, Östfold-Dalslandsområdet
Objektskategori:	Skog av särskilt värde för flora och fauna
IUCN-kategori:	Ia Strikt naturreservat

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Bergsjön.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Länsstyrelsen utser Västkoststiftelsen som förvaltare av naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara ett för Västsverige ovanligt barrskogsområde med stor artrikedom och högt upplevelsevärde i omväxlande natur;
- tillsammans med det befintliga naturreservatet Slereboån skapa ett stort sammanhängande område som inbjuder till friluftsliv och naturstudier;
- bevara och förstärka de höga naturvärden som finns i området och som är kopplade till orördhet och barrskog med hög ålder med ett betydande lövträdsinslag;
- bevara områdets artrika bäckskogar intakta och återskapa de miljöer som gått förlorade vid avverkning;
- trygga och förstärka livsbetingelserna för områdets värdefulla flora och fauna, däribland flera arter rödlistade kryptogamer;
- bevara följande inom området förekommande naturtyper och/eller arter som ingår i EU:s nätverk av skyddsvärda områden, Natura 2000, i gynn- samt tillstånd: Kalkkärr med gotlandsag* (7210).

Syftet ska tryggas genom att:

- Huvuddelen av skogen lämnas för fri utveckling, vilket är en förutsättning för att de naturvärden som återfinns i områdets natur-, sump- och bäckskogar ska bibehållas och utvecklas;
- naturvårdande skötsel för att främja ökad lövandelen i yngre barrskogsbestånd i reservatet genomförs;
- området skyddas från all form av exploatering;
- en ny stig anläggs som knyter samman Bergsjöns naturreservatet med naturreservatet Slereboåns dalgång.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet.
Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. uppföra byggnad;
2. uppföra mast, antenn, torn eller annan anläggning;
3. dra fram mark- eller luftledning;
4. anlägga väg eller parkeringsplats;
5. spränga, schakta, muddra, tippa eller fylla ut med massor;
6. dika, dikesrensa eller dämma;
7. anordna upplag;
8. föryngringsavverka, gallra, röja eller utföra annan skogsvårdsåtgärd;
9. skada eller bortföra dött träd såsom torraka, vindfälle eller låga;
10. bedriva täkt i någon form, kommersiellt eller för husbehov, av berg, sten eller jord;
11. tillföra kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel;
12. plantera in för trakten främmande växt- eller djurart;
13. framföra motordrivet fordon annat än i samband med uttransport av fäلت vilt med s.k. älgdugare eller motsvarande.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

14. kalka mark eller vatten;
15. anlägga ny stig.

Utan hinder av föreskriften A8 och A13 får befintlig drivningsväg i reservatets östra kant (se bilaga 1) underhållas och nyttjas för skogsbrukets ändamål på fastigheten Kullen 1:1.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas.

1. Utmärkning av naturreservatet i terrängen.
2. Anläggning av parkeringsplats och markerad stig samt uppsättning av informationstavlor.
3. Underhåll av parkeringsplats och markerad stig.
4. Naturvårdande gallring och röjning i yngre skogsbestånd.

5. Undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I den till detta beslut hörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Framföra motordrivet fordon annat än i samband med uttransport av fällt vilt med s.k. älghugare eller motsvarande.
2. gräva upp växter eller insamla vedsvamp, lav eller mossor. Förbudet gäller inte plockning av blommor, bär och matsvamp för eget privat behov;
3. fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och ikullfallna träd och buskar;
4. medföra hund som inte är kopplad. Förbudet gäller ej vid jakt;
5. cykla eller rida;
6. anordna orienteringstävling eller sätta upp fast orienteringskontroll;
7. utplantera växt- eller djurart.

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- När Länsstyrelsen, eller den Länsstyrelsen utser, genomför naturinventeringar vilka även kan innebära insamling av arter i vetenskapligt syfte.

Beskrivning av naturreservatet

Natur- och kulturhistoriska värden

Naturreservatet Bergsjön ligger inom Risveden som är ett glest befolkat område som domineras av barrskog. Terrängen är starkt kuperad med bergbranter på ett flertal ställen. Berg i dagen förekommer på höjdlägen. Branterna är ofta blockrika. Topografin skapar stora skillnader i ståndorten med allt från lågvuxen hällmarksskog till högvuxen barrskog. Bäckar och sumpdrag förekommer i låglänta partier. Berggrunden domineras av grågnejs men inslag av grönstenar är påtagligt och märks främst på den artrika floran. Bäckskogarna ger också möjligheter för arter som kräver hög och konstant luftfuktighet. De bäckar som finns inom området rinner ut i Slereboån som i sin tur rinner ut i Göta älv. Området hyser bl.a. sällsynta mossarter som skirmossa, dunmossa och skuggmossa. Fågelfaunan är typisk för områden med denna karaktär. Skogsmesar och olika hackspettar är vanligt förekommande. Därutöver har bl.a. orre och sparvuggla observerats. Här finns också mycket lämpliga biotoper för t.ex. järpe och tjäder. Barrskog är den klart dominerande skogstypen. Men inslaget av lövträd är bitvis stort. Ek förekommer främst i bergbranter och på höjdlägen där den klarar konkur-

rensen från gran som är det vanligaste trädslaget. Oftast växer den tillsammans med tall. Björk och klibball finns på frisk och fuktig mark.

Fram till slutet av 1600-talet var Risveden en häradsallmänning. Då tog kronan över stora delar av både adelns och allmogens mark och kronoallmänningen Risveden bildades. Detta innebär att all skog som skulle avverkas inom allmänningen först måste utsynas av kronans tjänstemän. Men betydande avverkningar skedde utan tillstånd. Då ingen skogsvård utfördes resulterade detta i trashuggna skogar med dålig återväxt. Säkert fanns här även en hel del betesdjur som begränsade återväxten. Allmänningen uppskiftades till privat ägo under 1800-talet och återbeskogningsarbete gjorde att skogen åter slöt sig och ett mer ansvarsfullt skogsbruk tog vid. Skogsskiftena var dock ofta svårbrukade och ägarnas intresse av skog varierade stort. Inom detta område finns fortfarande spår av äldre tiders skogsbruk i form av vintervägar över mossar samt gamla brukningsvägar. Man kan även hitta en och annan kolgrop. På en del skiften bedrevs inget eller mycket lite skogsbruk. En stor del av den nuvarande skogen inom området består av sådan skog som under de senaste 150 åren aldrig brukats eller där virkesuttaget varit ringa. Även om skogen tidigare varit mycket gles och ibland hedartad så finns här trädkontinuitet. Kanske märks det tydligast på alen som förekommer i otaliga sumpdråg och i mosskanter. Ofta har de stora sockelbildningar och är troligen rester av betydligt större alkärr.

Friluftsliv

Dagens friluftsliv är koncentrerat kring Bergsjön. Övriga delar i området är inte så välbesökta då det saknas ett stigsystem som är lätt att följa. Området ligger i anslutning till Slereboåns naturreservat och en gemensam parkeringsplats kommer att anläggas för de två reservaten. I samband med reservatsbildningen planeras också en ny stig som binder samman de båda reservaten. Sedvanlig jakt förekommer inom området.

Markanvändning

Dagens markanvändning domineras helt av skogsbruk. På 1970-talet genomförde Lantbruksnämnden en omarrondering på Risveden. Av många små skiften bildades större enheter. Även detta område berördes. Men mest påtagligt var detta omedelbart norrut från området. Där byggdes dessutom en skogsbilväg. Skogen blev mer lättillgänglig och stora avverkningar gjordes. Detta har resulterat i en tämligen artfattig miljö och stora arealer med ungskog. Men naturreservatet berördes endast till liten del av avverkningarna tack vare att det till stora delar är relativt otillgängligt. Den historiska markanvändningen har alltså varit tillvaratagande av träd för olika ändamål. Vedbränsle, kolning och virke till byggnader m.m. Stora delar har även utnyttjats för skogsbete. Tecken på odlingar förekommer endast på ett fåtal ställen inom området.

Bebyggelse och anläggningar

Bebyggelse som ansluter till reservatet finns utmed södra sidan.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Planeringsbakgrund

Hela naturreservatet ingår i riksintresse för naturvård (NRO14123 "Risveden") och friluftsliv (FP8 "Risvedenområdet"). Bergsjön med en kantzon på ca 30 meter ingår även i nätverket Natura 2000 under benämningen Risvedens agkärr (SE0530149).

I väster gränsar området till naturreservatet Slereboåns dalgång. Reservatets södra delar ansluter vidare till de regionalt värdefulla odlingslandskapen Slereboåns dalgång (21-05B) och Hajs sjö (21-03C) samt till lövskogsområdet Kullen-Röserna (1440_76) som bedömts som klass 2 i lövskogsinventeringen i Ale kommun. Större delen av området är i Ale kommuns översiktsplan betecknat som "särskilt värdefullt naturområde". I Ale kommuns naturvårdsprogram från 2007 är reservatet placerat i klass 1 – unika naturvärden.

Området pekades 2003 ut som ett av 40 områden lämpliga för reservatsbildning i programmet "Den tätortsnära naturen i Göteborgsregionen". Programmet är ett resultat av ett riktat regeringsuppdrag till Sveriges tre storstadslän för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård ska kunna få varaktigt skydd och förvaltning.

Ärendets handläggning

Områdets höga naturvärden uppmärksammades i samband med avverkningsoffertanmälan under hösten 2002 och ett flertal nyckelbiotoper dokumenterades. Med anledning av områdets höga värden och stora ansamling med nyckelbiotoper inkom Skogsstyrelsen i januari 2003 med en skrivelse till Länsstyrelsen om förslag till reservatsbildning. I februari 2003 inkom även en skrivelse med "Förslag på Skogsområden inom Risveden att skydda" från arbetsgruppen "Levande Risveden" som består av representanter från SNF-kretsarna i Ale, Lerum och Alingsås.

Med anledning av ovanstående inventeringar och skrivelser och Risvedens stora betydelse för både naturvård och friluftsliv i Göteborgsregionen föreslogs området till programmet "Den tätortsnära naturen i Göteborgsregionen". Programmet som rapporterades till regeringen i november 2003 är ett resultat av ett riktat regeringsuppdrag till Länsstyrelsen om varaktigt skydd och förvaltning av de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård i regionen.

Länsstyrelsen tog initiativ till en markägarträff i januari 2005 och i samband med denna uppdrogs även åt Skogsstyrelsen att inventera området samt komma med förslag på avgränsningar, skötselområden, åtgärder m.m. En andra markägarträff ägde rum i februari 2006 där resultaten från utredningen redovisades.

Ägarna till Kullen 1:1, Röserna 2:2 samt Skår 2:37 har, som berörda mark- och sakägare, förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m m att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Ale kommun och Skogsstyrelsen.

Tidigare markägare inom det föreslagna naturreservatet, grannar till naturreservatet, Västkuststiftelsen, LRF Väst, Naturskyddsföreningen i Ale, Lerum och Alingsås samt NAISvefa har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Ale kommun liksom Skogsstyrelsen har tillstyrkt reservatsförslaget.

Naturskyddsföreningen i Ale liksom Skogsstyrelsen har föreslagit ytterligare besöksparkeringar för området. Länsstyrelsen anser att ytterligare besöksparkeringar för området vore positivt men bedömer i dagsläget den planerade parkeringsplatsen vid Naturreservatet Slereboåns dalgång som tillräcklig med utgångspunkt från förväntat besöksstryck.

Naturskyddsföreningen har vidare föreslagit ett utökat stigsystem i området samt förbud mot fågeljakt i reservatet. Länsstyrelsen har inarbetat delar av det utökade stigsystemet i beslut och skötselplan. Utifrån Länsstyrelsens antagna vägledning för Jakt i naturreservat bedöms inte skälen vara tillräckliga för att förbjuda fågeljakt inom naturreservatet.

Ägaren till Röserna 2:2 har inkommit med synpunkter på förbud mot virkes-transport i reservatet och föreslagit att Länsstyrelsen även löser in återstående delar av det berörda skiftet då dessa blir svårbrukade. Länsstyrelsen har tillmötesgått markägarens önskemål.

Området är inköpt i sin helhet av Naturvårdsverket.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Området utgör ett för Västsverige ovanligt barrskogsområde och en större sammanhängande värdekärna för skogliga naturvärden i Risveden. Området hyser mycket höga naturvärden främst kopplade till områdets bäckskogar, sumpskogar och äldre naturskogsartade barrskogar med betydande lövträdsinslag. Området fungerar som livsmiljö för en rad rödlistade arter, signalarter och regionalt sällsynta arter som är beroende av naturskogsartad skog och stabilt mikroklimat för sin fortlevnad. Syftet med naturreservatet är också att förstärka de höga naturvärden som finns i området genom att återskapa de miljöer som gått förlorade vid avverkning. Tillsammans med det anslutande naturreservatet Slereboån skapas också ett stort sammanhängande område som inbjuder till friluftsliv och naturstudier. Förutom om-

rådets skogliga naturvärden omfattar området också värden knutna till Bergsjön inom Natura 2000-området Risvedens agkärr.

För att områdets naturvärden ska kunna bevaras och utvecklas skall skogen i huvudsak lämnas till fri utveckling. Målsättningen är också att fler lövrika bestånd utvecklas genom naturvårdsinriktad röjning och återväxt i ungskogsbestånd. Med hänsyn till områdets storlek och det stora intrång ett förbud mot produktionsinriktat skogsbruk i området skulle innebära bedömer Länsstyrelsen att bildande av naturreservat är det bästa alternativet för att på lång sikt trygga och förstärka områdets höga naturvärden. Reservatsbildning underlättar dessutom genomförandet av naturvårdsinriktad skötsel med målsättning att öka områdets lövträdsandel.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå det av riksdagen antagna miljömålet Levande skogar, delmål 12.1.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Gagnvirke

Alla virkessortiment inkl. grenar och toppar (GROT) som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller förvaltaren av naturreservatet.

Insektsangrepp

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd. Undantag är verksamheter eller åtgärder som direkt hänger samman med, eller är nödvändig för, skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna tillstånd endast om vissa villkor är uppfyllda. (7 kap 28a, 28b och 29 §§ miljöbalken).
- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskyddsförordningen.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Väst kuststiftelsen. Förvaltningen ska ske i samverkan med berörda privata markägare och Länsstyrelsen.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 § miljöbalken lämnas in till Miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Göteborgs Posten.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i Länsstyrelsens författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4:1.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat. Naturvårds-
handläggare Peter Post har varit föredragande. I handläggningen har också
deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, antikvarie Jan Ottander, länsar-
kitekt Peter Abrahamsson och länsjurist Jonas Ledelius.

Göran Bengtsson

Peter Post